

Srba pravoslavaca tako i katolika Srba, praktično u svim aktivnostima društvenog života. A crkva sv. Blagoveštenja sa arhivom, muzejem i bogatom bibliotekom je centar okupljanja, kako u 19. st. tako i kasnije.

U današnje vrijeme, u novim društveno-političkim prilikama ova bogata baština je u vlasništvu Srpske pravoslavne crkvene općine. Ali kao spomenik, prema pozitivnim propisima i ustavu Republike Hrvatske, spada i u hrvatsko kulturno nasljeđe, o čijem održavanju treba da brine i država.

Treba još dodati da je knjiga, *Srpska pravoslavna crkva u Dubrovniku do početka XX veka*, tiskana u dva formata, većem i manjem, na ćirilici, ekavicom, i na latinici, ijekavicom. Luksuzno je opremljena brojnim ilustracijama. Priprema se i izdanje na engleskom jeziku. Izražavam nadu da će biti i drugo izdanje, posebno ono malog formata. Tada bi trebalo neke sitnice uskladiti s dubrovačkom tradicijom (próto je paroh, ali prôto je zidar – poduzetnik, Grkavac a ne Grkovac, u Stonu a ne na Stonu, itd.).

Rade Petrović

## ДУБРОВАЧКА КЊИЖЕВНОСТ У БИБЛИЈСКОМ И ПОСЛОВИЧКОМ КОНТЕКСТУ

Бојан Ђорђевић, *Библијски и пословички искази у дубровачкој књижевности*, Институт за књижевност и уметност, Београд, 2009.

У години која је за нама добили смо још једно вриједно остварење из области упоредног проучавања књижевности, а у издању Института за књижевност и уметност из Београда. Овога пута ради се о књизи Бојана Ђорђевића, познатог и признатог научника на пољу књижевних истраживања, чија књига за предмет проучавања има интертекстуалне везе библијских и пословичних исказа са дјелима дубровачких писаца 16, 17. и 18. вијека. Циљ књиге је био да се утврде модели поетичке транспозиције библијских и пословичних исказа у дјелима дубровачких писаца, њихова поетичка функција као и разлози због којих их одређени пјесник употребљава. Аутор не само да је испунио очекивања и да је темељно истражио ову проблематику већ је и назначио нове правце у проучавању дубровачке књижевности.

Књига је подијељена на три дијела од којих прва два садрже по четири текста, док трећи дио обрађује једну тему. Први текст првог дијела књиге односи се на дубровачког пјесника Мавра Ветрановића, „типичног представника хришћанске ренесансе”, који је тематско-мотивске склопове свога дјела обликовао по узору на библијску

тематику и средњовјековну побожну поезију. По мишљењу Бојана Ђорђевића „Ветрановићеве религиозне песме не одликује наративност, али једна од њих има изразито наративан ток”. Ради се о пјесми Богољубно размишљање од муке Исукрстове, која је уткана и у наслов првог рада: *Наративност у песми Богољубно размишљање од муке Исукрстове Мавра Ветрановића*. Ђорђевић сматра да је суштина ове Ветрановићеве пјесме промишљање о Христовом страдању и нада у спасење свеколиког човјечанства. Већи дио пјесме је причање о Христовом страдању и пјесниково сагледавање мисије оваплоћења Сина Божијег. У свом другом раду првог дијела књиге, под називом *Марин Држић и Библија*, Бојан Ђорђевић констатује да у науци није обрађено довољно пажње на Држићев однос према *Библији*. По мишљењу Ђорђевића алузије Држићевог дјела на *Библију* јесу вишезначне. Испитивање интертекстуалних веза довело је Ђорђевића до закључка да алузије могу бити површне и сентециозне, почесто ироничне, али и значењски дубоке. Дубоке релације са *Библијом* Држић остварује у *Дунду Мароју* и *Аркулину*, гдје се у моментима исказује суштина пишчеве философије. Трећи текст првог поглавља, *Библијске сентенце у мелодрамама Џона Палмотића*, говори о пјеснику који ствара у доба католичке противреформације гдје се у многome очитује утицај језуитске школе на њега. Мелодраме Џона Палмотића, како показује Ђорђевић, одликују се не само барокним осјећањем свијета већ и снажним дјеловањем католичке цркве у 18. вијеку. Ђорђевић то потврђује проналажењем библијских идеја и изрека у његовом дјелу. „Вјера у Бога представља орјентир понашања јунака Палмотићевих мелодрама”. Гледаоци се на то подсећају изрекама преузетим из Старог Завјета које аутор вјешто користи. По мишљењу Бојана Ђорђевића, још један од разлога због којих Палмотић дословно преузима цитате из Библије јесте да би позвао на кајање. Палмотић је свјестан „да тек лепота духа твори добру и лепу природу.” Не упуштајући се у рјешавање питања које сентенце библијског поријекла Палмотић директно преузима из Светог Писма, а које су до њега дошле посредоване народним пословицама, Ђорђевић само констатује да та веза Библија-пословица-умјетничка књижевност постоји потврђујући то примјерима из текста. На крају, Ђорђевић закључује, Џон Палмотић је „користећи се обилато Библијом и у мелодрамама, а не само у епу, потврдио своје ставове барокног човјека, типичног крстјанина спјеваоца”. Четврти текст првог поглавља књиге под насловом *Књига о Тобији* у епском виђењу Лукреције Богашиновић, има за циљ да покаже Старозавјетну тематику у њеним спјевовима. Лукреција Богашиновић, стварајући своја дјела, наслања се на Библију и то на оне књиге које у себи носе тематику породичних односа. У својим спјевовима глорификује патријархални живот и родитељску љубав са „утилитарном намјером и религиозном

рефлексивношћу.” Спјев *Живот Тобијин* интертекстуално кореспондира са библијском *Књигом о Товији* гдје је Ђорђевић уочио драмску структуру дјела организовану на три нивоа: дијалог, сукоб, трагички елементи. Како наводи Ђорђевић „у науци је примјеђено да трагички јунаци морају бити карактерно конзистентни у времену и простору света којим се крећу и у коме делају”. Тобија у спјеву Лукреције Богашиновић испуњава овај захтјев.

Други дио Ђорђевићеве књиге односи се на пословичне исказе у дубровачкој књижевности и садржи четири текста у којима се описује употреба и присуство народних пословица код дубровачких писаца. Први текст другог дијела *Пословични искази и њихова функционалност у поезији Динка Златарића* описује употребу пословичних фраза у дјелу Динка Златарића које су имале за циљ да оснаже и потврде пјесникове ставове. Златарићевом свеколиком књижевном опусу народне пословице су давале оригиналност и убједљивост, а читаоца подсећале на давно познате истине. *Народне пословице и нивои њихове употребе у мелодрамама Цона Палмотића* други је наслов другог дијела књиге. Цоно Палмотић се није служио само библијским изрекама већ је у своје дјело уградио и народну мудрост која је модификована у три основна модела. Један број народних пословица значајно је измјењен и прилагођен како стиховној конструкцији тако и тематици одређене драме. Други начин на који Палмотић користи пословице јесте да их у неком ситном детаљу измијени и стилизује и са ситним одступањима од изворника унесе у своје дјело. Дословно преузимање и преношење народних изрека у ткиво мелодрама представља трећи начин употребе народне мудрости у Палмотићевом дјелу. Употребљене на овакав начин пословице су најчешће одраз не само народне мудрости већ и философије самог пјесника. По мишљењу Бојана Ђорђевића, у преплитању и укрштању двије поетике, писане и усмене, „лежи можда највећа вриједност Палмотићевог дјела.” Трећи рад другог дијела књиге односи се на *Пословице и пословичне изразе у дубровачким прерадама Молијерових комедија* гдје аутор показује како се приликом прерада и превођења Молијеровог дјела у његове комедије уносила дубровачка стварност. Највидљивија потврда присутности дубровачке стварности у Молијеровим комедијама јесу, по ауторовом мишљењу, народне пословице. Аутор, такође, показује да је преводилац и прерађивач Молијерових драма био властелин Марин Тудишевић, који је у својим преводима оставио не само лични већ и печат дубровачког литерарног и уопште културног наслеђа. Четврти и последњи дио другог дијела Ђорђевићеве књиге говори о *Једној изреци и њеном литерарном пореклу* која је из умјетничке књижевности ушла у усмени говор одакле се опет вратила у литературу. Ради се о изреци *сузе Марункове* која је данас позната као „крокодилске сузе”,

а примјер је, по мишљењу аутора, ријетког транспонованја умјетничке књижевности у усмену.

На крају, као трећа цјелина књиге, а прије индекса имена, налази се текст под називом *Пословице Даничићеве збирке и Свето Писмо*. Један од основних паремиографских проблема који постоји а који се и овим текстом отвара јесте однос библијских сентенци и народних пословица. Пословице забиљежене у Даничићевој збирци предмет су проучавања овог рада. Као што се из Ђорђевићевог текста да видјети, „интертекстуалне везе Библије и народних пословица вишеслојне су и сложене” па је тако и проучавање ових односа и сложено и занимљиво.

Из свега до сада реченог можемо закључити да је Бојан Ђорђевић на један темељан и свеобухватан начин заокружио истраживање постављене теме дајући исцрпан преглед утицаја библијских и пословичних исказа на дубровачку литературу, показавши притом на неколико примјера и међусобни утицај и однос библијских исказа и народних изрека.

Владан Бартула

## ТРАДИЦИЈА ОБАВЕЗУЈЕ

*Српско-далматински магазин* за годину 2009, свезак IV, СКД „Просвјета”, Загреб – Пододбор Сплит, Сплит 2009, 207 стр.

Тачно 170 година од првог броја „Српско-далматинског магазина” (у почетку под именом „Љубитељ просвешћенија”), 2006. године, у Сплиту је, у издању Српског културног друштва „Просвјета”, обновљен рад једног од темељних и кључних, сада већ споменика српске културе у Далмацији и Дубровнику. „Нескромни обновитељи”, како себе именују, са историчарем уметности Бранком Чоловићем, као главним уредником, имали су јасну визију изражену у намери да следе традицију не само по имену него и по духу, сматрајући да „програмски задаци овог часописа и дан данас нису потрошени, а неке теме нису изгубиле ништа од давнашње актуелности”.

Четири године касније, са четири објављена годишта нове серије „Српско-далматинског магазина”, може се рећи да је уредништво успело да испуни најављивано а да буде и у складу са савременим токовима. Широки круг тема, од историје до савременог литерарног стваралаштва, са ауторима који пореклом али и научно-литерарним прекупацијама гравитирају Далмацији, уз све ређе у српској перио-